

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัจจุบัน

วิวัฒนาการของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในระยะแรกนั้นจะเป็นการขยายดูแลกับการขายเรียงเบอร์ เพื่อให้ผู้อ่านได้ตรวจสอบต่อว่า แล้วอ่านข่าวไปด้วย ปัจจุบันบางฉบับก็ยังขายในลักษณะนี้ หรือ บางฉบับก็เป็นเครื่องข่าวกับหนังสือพิมพ์ส่วนกลาง

ตามหลักฐานหอดสมุดแห่งชาติ พบว่าหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นของไทยฉบับแรกคือหนังสือพิมพ์ ชนบุรี ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ออกในจังหวัดชนบุรี เมื่อครั้งที่ยังไม่รวมตัวเป็นกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนให้มีการบำรุงรักษาคลองฝั่งชนบุรี อย่างไรก็ตามหนังสือพิมพ์ฉบับนี้ ปรากฏหลักฐานอยู่เพียง 3 ฉบับก็ขาดหายไป

ในอดีตหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นของไทยยังขยายตัวออกไปไม่มากนัก เพราะสมัยก่อนมีคนอาศัยอยู่รวมกันไม่หนาแน่น ธุรกิจในแต่ละจังหวัดยังไม่เติบโต ยกเว้นในจังหวัดใหญ่ๆ เช่น จังหวัดเชียงใหม่ ได้มีการออกหนังสือพิมพ์รายสิบวัน ชื่อ ศรีเชียงใหม่ เมื่อ พ.ศ. 2470 แต่ออกได้ปีเดียว ก็ล้มเลิกไป และที่จังหวัดสงขลาเองก็มีการออกหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ชื่อ ไทยใต้ ในระหว่าง พ.ศ. 2471 ถึง พ.ศ. 2475

อย่างไรก็ตามความพยายามในการผลิตหนังสือพิมพ์ดังกล่าวยังไม่สู้ประสบความสำเร็จ เพราะขาดการสนับสนุนจากผู้อ่านเนื่องจากไม่มีกำลังซื้อหนังสือพิมพ์ ทั้งยังขาดการสนับสนุนทางด้านการเงินจากร้านค้าที่จะลงโฆษณาแจ้งความในหน้าหนังสือพิมพ์อีกด้วย

นอกจากนี้เหตุที่ไม่มีหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นออกใหม่ เนื่องจากอยู่ในระยะเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลง การปกครอง พ.ศ. 2475 ประกอบกับการเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศไทยประกาศสัมพันธมิตรเมื่อวันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 2485 (วินท์ร เลียวนาริน, 2540) ยิ่งทำให้บรรยากาศของเศรษฐกิจด้านข่าวสาร และการแสดงความคิดเห็นยังไม่เปิดกว้างพอ ต่อมาเกิดภาระการขาดแคลนกระดาษ เป็นผลให้การพิมพ์ต้องชะงักงัน จนกล่าวได้ว่า “ไม่มีหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นอีกต่อไป” ตั้งแต่วันที่ 15 ปีคือจาก พ.ศ. 2475 จนถึง พ.ศ. 2490

ภายหลังส่งความลือครั้งที่ 2 สืบสุดลง ใน พ.ศ. 2490 มีหนังสือพิมพ์ห้องถินออกใหม่ในจังหวัดเชียงใหม่ มีข้อว่าหนังสือพิมพ์ชาวเหนือ เป็นรายสัปดาห์ ต่อมาปี พ.ศ. 2491 มีหนังสือพิมพ์สารสยามออกในจังหวัดเชียงใหม่ เช่นกัน ระยะนี้ยังไม่มีหนังสือพิมพ์ห้องถินในจังหวัดอื่น ๆ นอกจากจังหวัดเชียงใหม่ จึงกล่าวได้ว่าจังหวัดเชียงใหม่เป็นต้นแบบของการออกหนังสือพิมพ์ห้องถินในช่วงหลังส่งความลือครั้งที่ 2

ปี พ.ศ. 2493 การออกหนังสือพิมพ์ห้องถินเริ่มขยายตัวออกไปยังจังหวัดลำปาง คือมีหนังสือพิมพ์ไทยล้านนา ราย 5 วัน ซึ่งถือเป็นหนังสือพิมพ์ห้องถินที่ผลิตต่อเนื่องกันมายาวนานที่สุดในประเทศไทย เริ่มเผยแพร่เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2493 และเพิ่งหยุดเผยแพร่ไปเมื่อ พ.ศ. 2541 (มະລິວດີຍ ອິນທາຄະນິຕ, 2545, ຕຸລາຄມ 3) หลังจากหนังสือพิมพ์ห้องถินได้เริ่มออกในจังหวัดลำปาง และมีหนังสือพิมพ์ออกในจังหวัดต่างๆเพิ่มขึ้นอีก รวมทั้งมีการออกหนังสือพิมพ์เพิ่มขึ้นหลายฉบับในจังหวัดเดียวกัน โดยเฉพาะจังหวัดเชียงใหม่

ปี พ.ศ. 2528 มีการสำรวจปริมาณหนังสือพิมพ์ห้องถินทั่วประเทศ พบว่ามีจำนวนหนังสือพิมพ์ห้องถิน 387 ฉบับ ภาคกลาง 136 ฉบับ(ยกเว้นกรุงเทพมหานคร) ภาคเหนือ 112 ฉบับ ภาคใต้ 31 ฉบับ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 108 ฉบับ (ພົມບັນດາ, 2542)

การกิจสำคัญของหนังสือพิมพ์ห้องถิน คือการทำหน้าที่เปรียบประหนึ่งสถาบันสาธารณสุขท้องถิน เพื่อเรียกร้องและชี้นำรัฐบาล เน้นความสำคัญของปัญหาท้องถิน ให้ข่าวสาร ตรวจสอบ ชี้นำ และเสนอแนะให้ทุกองค์กรส่วนท้องถินได้รับรู้ภัยอันตราย ข้อบกพร่อง และประโยชน์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรที่รับผิดชอบในภาคเอกชน และภาครัฐบาล นอกจากนี้ยังทำหน้าที่ในการอนุรักษ์ สืบสานศิลปวัฒนธรรม รักษาขนบธรรมเนียม ประเพณี ทำนุบำรุง ศาสนาวัฒนธรรม ตลอดจนโบราณวัตถุ โบราณสถานอีกด้วย

ข้อสำคัญสำหรับหนังสือพิมพ์ห้องถินที่จะกระทำเพื่อให้บรรลุภารกิจนั้นคือการกระจายความเป็นธรรมทางข่าวสารให้แก่คนในท้องถินให้ได้มากที่สุด ทั้งในเมืองและนอกเมือง รวมถึง ชุมชนแต่ละชุมชนไม่ว่าจะเป็นระดับจังหวัด เมือง ตำบล หมู่บ้าน เชื่อมต่อให้เกิดการไหลของข่าวสาร ปัญหาและการแก้ไข ตลอดจนก่อให้เกิดประชามติ เพื่อร่วมสร้างสังคมห้องถินให้น่าอยู่อาศัย ตามวิถีทางชีวิตของสังคมห้องถิน

ประกอบกับการเปิดโอกาสให้ห้องถินและชุมชนบริหารจัดการปักครองตนเองที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น อันเนื่องมาจากพระราชบัญญัติองค์กรบริหารส่วนตำบล และสภาตำบล

พุทธศักราช 2537 พระราชบัญญัติ องค์การบริหารส่วนจังหวัด พุทธศักราช 2540 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ทำให้มีการพัฒนาทางการเมืองในสังคมระดับจังหวัด และชุมชนท้องถิ่นมากขึ้น 划ภาวะทางสังคมที่ซับซ้อนขึ้นด้วยองค์ประกอบทางการเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา และวัฒนธรรมใหม่ๆ สงผลต่อบทบาทของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น เพราะชุมชนต้องพึงพาหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมกระบวนการทางสังคมของตัวเองมากกว่าที่จะพึ่งพาหนังสือพิมพ์จากส่วนกลางที่ให้ความสำคัญเฉพาะข่าวระดับประเทศ

อย่างไรก็ตามปัจจุบันหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นมีปัญหาคล้ายๆ กันตามที่ประสบ สุกใสบรรณาธิการบริหารหนังสือพิมพ์ฟอกสีภาคใต้ เกี้ยวน้ำในเรื่องหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 พอกสู่ปัจจุบันได้ดังนี้

1. การจัดวางแบบ รูปเล่ม และการจัดพิมพ์ ยังไม่ได้มาตรฐาน
2. ออกไม่เป็นเวลา ทำให้ข่าวสารที่นำเสนอไม่ทันเหตุการณ์ และไม่สามารถสร้างฐานผู้อ่านที่ชัดเจนได้
3. ไม่ได้สร้างให้หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นมีจุดเด่นที่แตกต่างจากไปอย่างชัดเจน ทำให้ผู้อ่านไม่เห็นความแตกต่างหรือความจำเป็นที่ต้องอ่านหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เพราะทีมงานที่ทำหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นส่วนใหญ่จะมีครอบคิด และนำเสนอข่าวในลักษณะเดียวกับที่ส่งให้ส่วนกลางเนื่องจากตัวเองเป็นผู้สื่อข่าวพิเศษของหนังสือพิมพ์ส่วนกลางด้วย
4. ไม่ได้ส่งเสริมศักยภาพ หรือพัฒนาบุคลากร และส่งเสริมอุดมการณ์ของนักวิชาชีพทั้งที่เป็นนักข่าว หรือเจ้าหน้าที่ด้านอื่นๆ อาทิ เจ้าหน้าที่การตลาด คอมพิวเตอร์กราฟิก ฯลฯ
5. ไม่ได้จัดองค์กรให้เข้มแข็ง เพียงแต่ขยายความเป็นตัวตนของเจ้าของหนังสือพิมพ์หรือบรรณาธิการแต่เพียงผู้เดียว ทำให้ภาพของหนังสือพิมพ์ยึดติดกับตัวบุคคลเหล่านั้น ต่างจากหนังสือพิมพ์ระดับชาติที่ผลงานที่ออกมานำเสนอเป็นศักยภาพของทีมงานมากกว่าตัวบุคคลที่เป็นเจ้าของ หรือบรรณาธิการหนังสือพิมพ์
6. ทำหน้าที่เพียงรายงานข่าวสารที่เกิดขึ้นไม่ได้สร้างความน่าเชื่อถือและศรัทธาให้กับประชาชนในชุมชนจากข่าวสารที่นำเสนอ หรือไม่ได้แสดงบทบาทขององค์กรสาธารณะของชุมชน ขณะเดียวกันภาพลักษณ์ของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นยังมีความสัมพันธ์กับผู้มีอำนาจจัดสัมภาระ นักการเมือง และผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น ดังจะเห็นได้จากหน้าหนังสือพิมพ์ซึ่งปรากฏรายชื่อที่ปรึกษาที่เป็นผู้มีอำนาจมากกว่ารายชื่อคนทำงาน

จากลักษณะโดยรวมของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นที่พบเห็นทั่วไป ทำให้เป็นจุดอ่อนในการพัฒนาหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นให้เป็นหนังสือพิมพ์ที่สังคมยอมรับ โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่ประชาชนมีการศึกษา รู้จักเลือกบริโภคสื่อที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

สิ่งที่เห็นเป็นจุดอ่อนอย่างเห็นได้ชัดของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นคือ ความไม่ชัดเจนของระยะเวลาติดพิมพ์ว่าเป็นรายวัน หรือรายสัปดาห์ การไม่มีกลุ่มเป้าหมายผู้อ่านที่ชัดเจน ตลอดจนขาดการพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์และทีมงาน ทำให้หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นไม่ได้รับการยอมรับ และความเชื่อถือจากสังคมและผู้อ่าน ส่งผลให้ไม่สามารถสร้างฐานผู้อ่านได้เพิ่มขึ้น และไม่เห็นอนาคตที่จะพัฒนาในเชิงธุรกิจให้เป็นองค์กรวิชาชีพหนังสือพิมพ์ที่มั่นคงและยั่งยืนได้

จากปัญหาดังกล่าวทำให้คนในชุมชนเลือกที่จะอ่านหนังสือพิมพ์ระดับชาติมากกว่าหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เนื่องจากหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ยังไม่มีคุณภาพมาตรฐานเทียบเท่าหนังสือพิมพ์ระดับชาติ ยิ่งส่งผลให้หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นประสบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานทั้งในด้านการผลิต การจำหน่าย การส่งเสริมการขาย และยากแก่การยกระดับคุณภาพมากยิ่งขึ้นไปอีก

การวิจัยครั้งนี้มุ่งรวบรวมศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในจังหวัดสงขลาไม่สามารถพัฒนาต่อยอดสนับสนุนความต้องการและรับใช้ชุมชนได้อย่างเต็มที่ หรือที่ควรจะเป็น ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการพัฒนาหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในจังหวัดสงขลาเพื่อให้เป็นระบบออกเสียงของประชาชนได้อย่างแท้จริงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- เพื่อศึกษาพฤติกรรมการอ่าน ความต้องการเนื้อหา และความเชื่อถือข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในจังหวัดสงขลา
- เพื่อศึกษาวิเคราะห์หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในจังหวัดสงขลาในด้านต่าง ๆ เช่น รูปเล่ม การนำเสนอข่าว การส่งเสริมการขาย การลงทุน การบริหารงาน ฯลฯ
- เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ความต้องการ ความเชื่อถือข่าวสารของผู้อ่านเนื้อหาที่นำเสนอในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น 2 ชื่อบัญชีได้แก่หนังสือพิมพ์โพกสภาคใต้ ซึ่งเป็นตัวแทนของหนังสือพิมพ์เชิงคุณภาพ (Quality Newspaper) และหนังสือพิมพ์ไทยแรมทอง ซึ่งเป็นตัวแทนของหนังสือพิมพ์เชิงปริมาณ (Popular Newspaper)
- เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในจังหวัดสงขลา

ปัญหานำการวิจัย

1. การนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเป็นไปในรูปแบบใด และอย่างไรในด้านจำนวนยอดพิมพ์ ระยะเวลาที่ออก รูปเล่ม(ขนาด จำนวนคอลัมน์นิ่ว จำนวนหน้า) บทบรรณาธิการ การเสนอข่าว (นโยบายการคัดเลือกข่าว การพาดหัวข่าวหน้าหนึ่ง ขอบข่ายงาน ฯลฯ) การลงทุน (ลักษณะการเป็นเจ้าของ การใช้บประมาณในการลงทุน การสนับสนุนทางการเงิน จำนวนบุคลากรในการทำงาน ต้นทุนในการผลิตต่อฉบับ การเป็นเจ้าของธุรกิจอื่นๆ) การบริหารงาน (ลักษณะการจัดองค์กร การสื่อสาร) การส่งเสริมการขาย และประวัติการก่อตั้ง
2. หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในจังหวัดสงขลา มีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานอย่างไร
3. หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นตอบสนองความต้องการของคนในท้องถิ่นหรือไม่ อย่างไร

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการอ่าน ความต้องการ ความเชื่อถือของผู้อ่าน หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในจังหวัดสงขลา และกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาในการวิจัย ครั้งนี้ ได้แก่ หนังสือพิมพ์โฟกัสสงขลา ซึ่งเป็นตัวแทนของหนังสือพิมพ์เชิงคุณภาพ (ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นโฟกัสภาคใต้มีปีที่ 5 ฉบับที่ 213 ออกจำหน่ายระหว่างวันที่ 14-20 มกราคม 2545) และ หนังสือพิมพ์ไทยแรมทอง ซึ่งเป็นตัวแทนหนังสือพิมพ์เชิงปริมาณ โดยมีกำหนดระยะเวลาในการเก็บตัวอย่าง 1 ปี (พ.ศ. 2544-พ.ศ. 2545) และใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อทำการศึกษาเบรียบเทียบองค์กรหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น โดยการสอบถามบูรณาธิการหรือเจ้าของหนังสือพิมพ์แต่ละชื่อฉบับในคำถามเดียวกัน

สมมติฐานการวิจัย

ความต้องการ และความเชื่อถือข่าวสารของผู้อ่านหนังสือพิมพ์โฟกัสภาคใต้ และหนังสือพิมพ์ไทยแรมทอง มีความสัมพันธ์กับเนื้อหาที่นำเสนอ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การเปิดรับ หมายถึง ปริมาณความถี่ หรือความบ่อยครั้งในการเปิดรับข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น วัดโดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับได้แก่ มาก ปานกลาง น้อย

ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ระดับรายได้

ความคิดเห็น หมายถึง ความเชื่อถือ หรือความรู้สึกเฉพาะตัวที่แสดงออกต่อคำกล่าวอย่างเป็นอิสระ ไม่เป็นการถูกหรือผิด แต่เป็นไปในทางเห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย

หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น หมายถึง หนังสือพิมพ์ที่ออกในท้องถิ่นจังหวัดสงขลา ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้วิเคราะห์เนื้อหาหนังสือพิมพ์ 2 ชื่อฉบับได้แก่ หนังสือพิมพ์โฟกัสภาคใต้ และหนังสือพิมพ์ไทยแหลมทอง และให้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึกบรรณาธิการ หรือเจ้าของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในจังหวัดสงขลาทั้ง 8 ชื่อฉบับได้แก่ หนังสือพิมพ์โฟกัสภาคใต้ ไทยแหลมทอง ไทยนิวส์ หาดใหญ่เจอนัล ไทยทักษิณ คนใต้ เกียรติศักดิ์ และก้าวหน้า (สมาคมหนังสือพิมพ์ภาคใต้แห่งประเทศไทย, 2543)

หนังสือพิมพ์เชิงคุณภาพ หมายถึง หนังสือพิมพ์ที่มุ่งเน้นข่าวหนักที่เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ และปัญหาต่างๆ โดยเฉพาะทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

หนังสือพิมพ์เชิงปริมาณ หรือประชานิยม หมายถึง หนังสือพิมพ์ที่เน้นข่าวเบาๆ ซึ่งได้แก่ข่าวอาชญากรรม ข่าวศัล ข่าวบันเทิงต่างๆ

บรรณาธิการ หมายถึง ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการคัดเลือกข่าว หรือเจ้าของหนังสือพิมพ์ ทั้ง 8 ชื่อฉบับ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

- เป็นการรวบรวมข้อมูลหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในจังหวัดสงขลา ซึ่งยังไม่เคยมีการรวบรวมศึกษามาก่อน
- ทำให้ทราบปัญหาและอุปสรรคของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในจังหวัดสงขลา เพื่อเสนอแนวทางแก้ไขให้หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นมีคุณภาพมากขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การเป็นกระบวนการเสียงของคนในท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง
- เป็นแนวทางสำหรับการศึกษานักสื่อพิมพ์ท้องถิ่นในเขตจังหวัดอื่นๆต่อไป